

برخی واقفان مقلد پیشینیان نبوده‌اند و صرفاً در صدد انجام عملی خداپسندانه مطابق با نسل گذشته برنیامده‌اند، بلکه شرایط و نیازهای روز را شناخته و بر این اساس به قصد قرب الهی مال خود را وقف کرده‌اند. البته برخی واقفان نواندیش فقط روی یک موضوع متمرکز شده‌اند و برخی نیز همزمان به چند موضوع اهتمام ورزیده‌اند. نمونه‌هایی که در ادامه ارائه می‌شود به خوبی این مطلب را آشکار می‌نماید. از این رو برای پرهیز از تکرار اگرچه می‌شد یک واقف را که به چند موضوع توجه داشته ذیل دو تا سه عنوان تکرار نمود اما در نهایت برای بزرگنمایی نوترین موضوع صرفاً یکی از موضوعات برجسته شد.

با تمامی تلاش‌های انجام‌شده هنوز تمامی اسناد دهه‌های اخیر در یک جا متمرکز نشده است. همچنین اسناد موجود هم به دلایل مختلف هنوز فهرستی تفصیلی ندارند. از این رو است که این نوشتار صرفاً به ارائه نمونه‌ها بسنده کرده است که دربرگیرنده این موضوعات است: «تعمیم زبان ملی و تکمیل وحدت ملی»، «اعزام محصل به خارج از کشور»، «کمک به مؤلفان و مترجمان»، «کمک به مبتلایان بیماری‌های خاص»، «وام‌ها و صندوق‌های مسجدی»، «جنگزدگان و خانواده‌شهدا»، «تقویت نماز جمعه»، «کمک به نمایشنامه‌نویسی، فیلم و تئاتر دینی» و «توسعه هتل‌های روستایی و جلب توریست» است.

● **تعمیم زبان فارسی و تکمیل وحدت ملی**

زبان فارسی در بیش از یک قرن اخیر با موج‌هایی روبه‌رو بوده و هنوز از برخی از آنها خلاصی نیافته است. یکی از این موج‌ها علوم جدید است که به گوش مردم، غریب و

نامفهوم است. این خود یکی از علل تشکیل «فرهنگستان» در سال ۱۳۱۴ خورشیدی بود که از مراحل مهم تحول زبان فارسی محسوب می‌شود. اما به نظر متخصصان فرهنگستان فقط می‌تواند بخشی از مشکل را برطرف نماید. (حقوق‌شناس: ص ۲۵۴) به هر حال مسائل مختلف زبانی در این مقطع تاریخی در کشاکش ملت‌گرایی همه‌گیر ایرانی قرار داشت چنانکه برای اثبات حق حیات و تأیید ملیت ایرانی همه نگران سرنوشت و نقش زبان فارسی به عنوان تکیه‌گاه و نگهدارنده ملیت بودند. (مسکوب: ص ۱۹-۲۱) در چنین اوضاعی است که دکتر محمود افشار یزدی از رجال بنام کشور مؤسسه‌ای فرهنگی را به نام بنیاد موقوفات محمود افشار با هدف حفظ زبان فارسی ایجاد نمود:

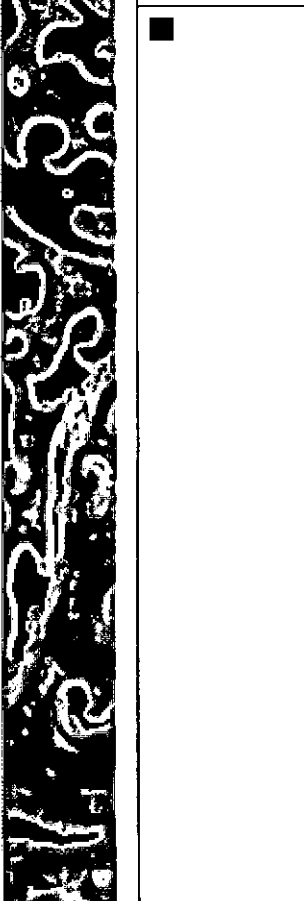
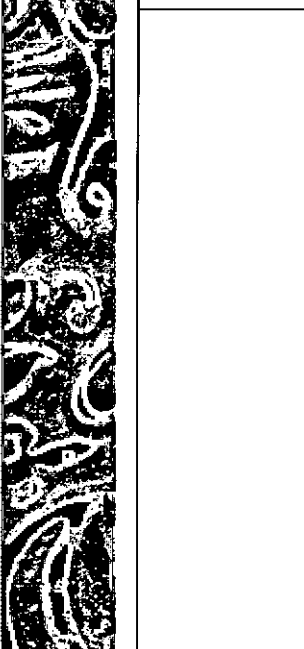
— وحدت ملی باید اس‌اساس و پایه تمام نظرها، امیدها، آرزوها، سیاست‌ها، حزب‌ها، خلاصه ایده‌آل و آمال همه ملت ایران باشد. تعمیم زبان فارسی هم، شرط مسلم و جدانشدنی این وحدت است. (افشار یزدی: ص ۲۷)

— نویسنده این کلمات در وقف‌نامه‌ای که ملاحظه می‌فرمایید ایجاد «آکادمی ملی زبان و ادبیات فارسی و تاریخ فرهنگ ایران» را که باید مغز متفکر این موقوفات باشد پیش‌بینی کرده تا در طول زمان اضافه بر کارهای فرهنگستانی عادی هر چه را که از لوایح قانونی برای ترویج و تعمیم زبان و ادبیات فارسی در ایران و خارج لازم بشمرد تهیه و به دولت پیشنهاد کند... بسیاری از بدبختی‌ها از نادانی سرچشمه می‌گیرد. پس باید زبان را عمومی کرد. (افشار یزدی: ص ۲۸)

بخشی از این موقوفات از بهمن ۱۳۵۲ به دانشگاه تهران سپرده شد. ساختمان لغت‌نامه دهخدا، مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران، ساختمان مرکز آموزش زبان فارسی به خارجیان، ساختمان دانشنامه بزرگ فارسی امروز در عرصه این موقوفات قرار گرفته‌اند. بنا به ماده ۲۵ وقف‌نامه از جمله این مصارف تألیف، ترجمه، چاپ کتاب و رساله مربوط به ادبیات فارسی و تاریخ و جغرافیای ایران است که تاکنون چند مجلد کتاب توسط این بنیاد (انتشارات) چاپ شده است. طبق ماده ۳۴ هم هر ساله طی مراسمی به فرد برتر ادبیات فارسی یک قطعه فرش که نام دانشمند برگزیده بر آن بافته شده تقدیم می‌شود. زمان برگزاری جایزه ادبی و تاریخی دکتر افشار هر ساله اواخر فصل بهار یا اوایل تیر ماه است. این کار از سال ۱۳۷۲ شروع شده است.

واقف: دکتر محمود افشار

رقبه و محل وقوع: باغ بزرگ به مساحت ۷۸۴۷ به شماره ۵۱ فرعی از ۳۵۳۶ اصلی واقع در تجریش و دو سهم از ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۳۵۳۶ اصلی و دو سهم از ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۳۵۳۶ اصلی هر یک به شماره سندهای قید شده بانضمام دو سهم از ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۳۵۳۶ اصلی بانضمام یک سهم از ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۳۵۳۶ اصلی بانضمام یک سهم از ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به

مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۲۵۳۶ اصلی بانضمام یک سهم ۱۲ سهم یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۲۵۳۶ اصلی هر یک به شماره سندهای قید شده بانضمام ثمنیه اعیانی یک قطعه باغچه و خانه به مساحت ۵۰۰ متر مربع به شماره ۱۵۸ فرعی از ۲۵۳۶ اصلی بانضمام پنج ساعت و بیست و سه دقیقه از ۱۹۲ ساعت مجزی المیاه قنات فردوس پلاک ۳۸۳۱ در گردش هشت بانضمام نیم ساعت از مجزی المیاه قنات فردوس بانضمام دو قطعه زمین باقیمانده از شش دانگ خانه پلاک شماره‌های ۲۷۳۵ الی ۲۷۳۸ واقع در بخش سه حسن آباد بانضمام شش دانگ یک قطعه زمین و باغ و عمارت به مساحت ۳۵۱۸۱ متر و نیم مربع به شماره ۵۶ فرعی از ۱۶۴ اصلی باحقابه از رودخانه کن بانضمام شش دانگ یک قطعه زمین و باغ و عمارت به مساحت ۱۱۵۲۰ متر مربع به شماره ۵۵ فرعی از ۱۶۴ اصلی باحقابه از رودخانه کن بانضمام هشت ساعت آب از مجزی المیاه قنات بهشتی در گردش شانزده بانضمام چهار دانگ از شش دانگ خانه و باغ واقع در طرزجان بخش هفت یزد ایضاً دو دانگ از خانه و باغ مذکور بانضمام پنج جره از قنات طرزجان (اوقاف شمیرانات)

مصرف: مخارج چاپخانه و فروش کتاب کتابخانه و قرائت خانه و بهبودستان و کودکستان و باغ کودکان و دبستان محمد افشار در تل عاشقان طرزجان به تفصیل متن

تاریخ تحریر سند: ۱۳۳۷/۱۰/۱۱

کیفیت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی ۳۳۶۵۶ (آرشیو ۱۹۸۷)

● اعزام محصل به خارج کشور

محمدرضا پهلوی در اواخر دوره دوم (۱۳۳۲ تا ۱۳۴۲ ه.ش.) سلطنتش با داعیه رضایت خداوند متعال و رفاه و آسایش ملت خود و به منظور شادی روح پدر و سرافرازی و خشنودی ملت شریف ایران و اعتلای نام کشور و کمک به مستمندان و دیگر امور عام المنفعه و خیریه و بریه «بنیاد موقوفات خاندان پهلوی» را در ۱۳۴۰/۷/۱۲ (کتابچه چاپی وقف نامه: ص ۱ و ۲) به طور رسمی تأسیس کرد. به اجمال می توان اموال منقول و غیر منقول را بدین قرار معرفی کرد:

— سهام بانکها و شرکتهای، مهمانخانه، کارخانجات و پرورشگاهها (کتابچه چاپی وقف نامه: ص ۹-۱۱)

مصارف موقوفات در پنج فصل آورده است که در فصل دوم، زیر شماره ۴ آمده است:

— اعزام محصل به خارج از کشور برای کارآموزی و فراگرفتن تعلیمات علمی و عملی و صنعتی و کشاورزی.

او در سالهای پس از پیروزی انقلاب در کتاب خود عنوان کرد: بنیاد پهلوی بیشترین نفوذ خود را در قلمرو فرهنگی جامعه به کار انداخته بود که دانشجویان دانشگاه اصلی ترین استفاده کنندگان از کمک های بنیاد بودند. در آغاز سال ۱۳۵۷ سیزده هزار دانشجویان خانواده های ذیحق با دریافت وامهای شرافتی تحصیلات خود را در ایران و خارج ایران تمام کردند. بورسیه های بنیاد در زمره نخبگان واقعی

جامعه بودند. اما جهت قضاوت نهایی در این خصوص باید منتظر انتشار اطلاعات و آگاهی‌های بیشتری بود تا بتوان میزان سودمندی و یا احیاناً تأثیرات دیگر چنین سیستم‌های حمایتی از روند تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان را بررسی کرد. آنچه مسلم است بنیاد به دلایل متفاوتی چنین برنامه‌هایی را پی‌گیری می‌کرده است. چراکه فقرزدایی و توزیع بهتر امکانات آموزشی و تحصیلی طرق و شیوه‌های اساسی دیگری هم داشته است که بنیاد تمایلی به تجربه کردن آنها نداشته است. (یوسفی فر: ص ۴۳ و ۴۴) خصوصاً اینکه "مشخص نبود بنیاد چه میزان از سود و درآمدهای خود را صرف امور خیریه و عام‌المنفعه می‌کرده است." (یوسفی فر: ص ۷۸)

به هر حال "بنیاد پهلوی که ظاهراً فعالیت‌های خیریه‌ای داشت منبع مالی بزرگی برای خاندان پهلوی برای نفوذ در بخش‌های کلیدی اقتصاد کشور و محلی برای دادن پاداش به پشتیبانان پادشاهی پهلوی بود." (طهماسبی: ص ۱۸۱)

کمک به مؤلفان و مترجمان

"ترجمه در نوسازی فرهنگ ما در طول یکی دو قرن گذشته و در پردازش شکلی که این فرهنگ اینک به خود گرفته سهم بسزایی داشته است. گزافه نیست اگر بگویم نقش ترجمه در جهت‌گیری فرهنگ ما در عصر جدید نیز به مراتب تعیین‌کننده‌تر از نقش جریان‌های دیگر بوده است که به نحوی در این ماجرا مؤثر بوده‌اند؛ مثل اعزام دانشجو و کارآموز به خارج، دعوت استاد و متخصص و مشاور به داخل کشور، تأسیس کارگاه و کارخانه و مراکز کارآموزی به منظور انتقال تجربه در زمینه‌های علم و تکنولوژی، تماس مستقیم با جهان جدید به قصد کسب علم و فلسفه و ادب و هنر نوین یا به قصد آشنایی با رسم و راه و سنت و آیین آن جهان و مانند این‌ها.

همین نقش سازنده ترجمه در فرهنگ ما است که موجبات تداوم آن را فراهم آورده است" (حق شناس: ص ۲۰۷) همین امر سبب شده تا دهه‌های اخیر برخی شخصیت‌های حقیقی و حقوقی در قالب نهاد وقف به روند ترجمه کمک نمایند. به عنوان نمونه:

واقف: مؤسسه خیریه فرهنگی علوی زاهدان سهامی خاص به شماره ثبت ۵۵

رقبه و محل وقوع: شش دانگ پلاک تجمعی ۴۴۸ و ۴۴۹ اصلی واقع در بخش یک زاهدان (پاسازکوثر) مصارف: احداث و راه‌اندازی مراکز دینی مذهبی، علمی فرهنگی، خدماتی، درمانی، ورزشی، تجاری، مسکونی، اداری، خیریه در سطح کشور-پرداخت تمام یا قسمتی از هزینه‌های مربوط به مناسبت‌های دینی و مذهبی و مناسبت‌های ویژه، هزینه دارو و درمان افرادی بی‌بضاعت، کمک به سادات، پرداخت وام‌های دانشجویی، ازدواج مسکن، برگزاری طرح تابستانی، برگزاری دوره‌های مربیگری، برپایی اردوهای علمی، فرهنگی، تفریحی، اعطای جوایز سالانه به افرادی که از ابتکار و ابداع و نبوغ و استعداد‌های خاصی برخوردارند. حمایت از مؤلفان و مترجمان برای چاپ و ترجمه و نشر کتاب و مقالات علمی - تحقیقی.

تاریخ تحریر سند: ۶ خرداد ۱۳۸۵

اصالت و نوع سند: اصل وقف‌نامه رسمی به شماره ۱۲۴۶۲۶ (آرشیو ۱۰۹)

● کمک به مبتلایان به بیماری‌های خاص

توجه ویژه به پیشگیری و درمان بیماری‌های خاص از ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۷۵ به طور کلان در قالب بنیاد امور بیماری‌های خاص در کشور شکل گرفت. متولی امر درمان در کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است و سیاست‌های بهداشتی و درمانی توسط این وزارتخانه تدوین می‌شود و بنیاد امور بیماری‌های خاص به عنوان یک سازمان غیردولتی با بهره‌گیری از کمک‌های مردمی در جهت بهبود وضعیت بیماری‌های خاص تلاش می‌نماید. بیماری‌های خاص شامل غدد، خون و انکولوژی، گوارش، بیماری‌های خاص زنان، نفرولوژی و پیوند کلیه است. توجه روزافزون به جامعه بیماران خاص، برخی افراد را در سال‌های دهه هشتاد تشویق کرده است که بخشی از اموال خود را جهت کمک به هزینه‌های این بیماران و یا راه‌اندازی و تجهیز چنین کلینیکی در بیمارستان‌ها وقف کنند. به عنوان نمونه:

۱. واقف: اسماعیل یزدانی نجف‌آبادی

رقبه و محل وقوع: شش دانگ قطعه زمین پلاک شماره ۲۳۲ فرعی واقع در سرارود پلاک سه اصلی بخش هشت

مصرف: پنجاه درصد درآمد جهت خرید جهیزیه و کمک هزینه ازدواج دختران یتیم و مسکین سادات و عام و سی درصد از درآمد جهت زنان و مردان بی سرپرست و یتیم و بیست درصد جهت کمک به بیماران خاص و مستمند

تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۶/۵/۱۵

اصالت و نوع سند: زیرا کس وقف نامه رسمی به شماره ۱۲۳۷۲۶ (آرشیو ۱۲۸۹)

۲. واقف: منیره صدری اصفهانی و میمنت خانم صدری

رقبه و محل وقوع: شش دانگ یک دستگاه آپارتمان به مساحت ۱۸۵/۷ متر مربع به شماره ۳۶۲۹۵ فرعی از ۱۷۴ اصلی از ۱۵۵۸۴ و ۱۵۴۵۷ فرعی از اصلی مذکور در بخش ۱۱ تهران به انضمام پارکینگ شماره سه به مساحت ۱۱ متر مربع واقع در شرق طبقه همکف و انباری شماره دو به مساحت ۴/۸ متر مربع واقع در جنوب تأسیسات (اوقاف شمیرانات)

مصرف: جهت خرید دستگاه و وسایل پزشکی بیمارستان‌های دولتی مورد نیاز بیماری‌های خاص است و جهت خرید دارو و درمان افراد مبتلا به این گونه بیماری‌ها هزینه شود.

تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۶/۱۰/۲

کیفیت و نوع سند: وقف نامه رسمی به شماره ۴۹۴۲۶ (آرشیو ۳۱۴۴)

۳. واقف: یعقوب شکاری نمین

رقبه و محل وقوع: دو قطعه ملک هر کدام شش دانگ جای یکباب خانه اولی به نام قطعه شش دارای پلاک ثبتی ۲۶۶۹ فرعی مجزی شده از پلاک ۸۴۲ فرعی از ۴۱۷ اصلی واقعه در نمین به مساحت ۱۷۰ متر مربع

دومی نیز به نام قطعه ۱۴ به پلاک ۲۶۷۰ فرعی مجزی شده از پلاک ۸۴۲ فرعی از ۴۱۷ اصلی واقع در زمین جاده عنبران به مساحت ۲۰۰ مترمربع به ارزش سی صد میلیون ریال
 مصرف: قطعه شش برای بیماران دیابتی بی بضاعت و قطعه ۱۴ برای خوابگاه دانشجویی دانشجویان و دانش آموزان بومی بی بضاعت شهرستان نمین که در تأمین و تحصیل هزینه های درسی توانمند نبوده و نیازمند مساعدت مالی دیگران هستند.

تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۷/۲/۲۵

اصالت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی به شماره ۷۶۲۴۴ (آرشیو ۲۰۸)

البته علاوه بر اهتمام به امور بیماران خاص، توجه به بیمارهای جسمی - حرکتی هم برای برخی افراد در کانون توجه بوده است. به عنوان نمونه:

واقف: رضا صادق

رقبه و محل وقوع: شش دانگ یک باب آپارتمان به پلاک ثبتی ۷۴/۱۳۲۸۹ واقع در خوتردین شمیران بخش ۱۱ به ارزش (اوقاف شمیرانات)

مصرف: اطفال معلول ذهنی ایتم و مسکن افرادی مسکن و بدون سرپرست

تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۶/۸/۳۰

کیفیت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی به شماره ۱۳۰۹۱۵ (آرشیو ۳۱۳۹)

• وام‌ها و صندوق‌های مسجدی

”قرض الحسنه ابزاری اعتباری بر مبنای عقد قرض است. یعنی دقیقاً وام است نه تسهیلات.“ (بزرگمنش: ص ۳۰) ”اولین صندوق قرض الحسنه در سال ۱۳۴۸ در یکی از مساجد تهران با سرمایه اولیه یک صد و چهل هزار ریال به وجود آمد. این سرمایه مردم خیر در صندوقی که در مسجد جمع شده بود به عنوان صدقات جمع آوری شده بود. البته هدف این صندوق پرداخت کمک بلاعوض بود ولی به دلایلی تصمیمی گرفته شد که کمک‌ها و صدقات جمع آوری شده به عنوان سرمایه جهت پرداخت وام‌های بدون بهره و قرض الحسنه به کار گرفته شوند.

دومین صندوق در چهارچوب یک نهاد مالی تأسیس شد و به احیای سنت قرض الحسنه مبادرت ورزید. این صندوق به نام «صندوق جاوید» در بازار تشکیل و به فعالیت‌های مشابه پرداخت. در اواخر سال ۱۳۵۲ سومین صندوق قرض الحسنه تهران به نام «صندوق امور خیریه» با سرمایه اولیه یک میلیون و دویست هزار ریال به منظور اعطای قرض الحسنه تأسیس شد که حداکثر تا مبلغ پنجاه هزار ریال وام می‌داد. روزنامه کیهان از سال ۱۳۵۲ اخبار صندوق‌های قرض الحسنه را به طور منظم درج کرد. (عادلخواه: ص ۱۸ و مهاجرانی: ص ۲۸) در همین سال‌ها در قم هم صندوقی به نام «صندوق ذخیره علوی» فعالیت داشته است. به طوری که در اوایل سال ۱۳۵۲ است که یکی از دست‌اندرکاران صندوق بخشی از اموالش را در پاساژ صفا جهت تقویت صندوق نامبرده وقف می‌کند:

۱. واقف: حاج محمد تقی ادیبی گرگانی

رقبات و محل وقوع: سه دانگ مشاع از شش دانگ پاساژ صفا به شماره پلاک‌های شماره یک فرعی از ۱۰۲۱۶ و ۱۰۲۲۴ اصلی و ۱۰۲۱۸ اصلی و به انضمام حقوقی که از یک قسمت غربی پلاک ۱۰۲۱۳ و به عنوان راهرو در اجاره واقف بوده و به انضمام حقوق متصوره مربوط به سرفعلی سه دانگ سهمی واقف از یک حجره واقع در پاساژ نامبرده که فعلاً «دفتر صندوق ذخیره علوی» است: قم - خیابان امام، مقابل مسجد امام

مصارف: عواید به حساب مخصوص دفترچه صندوق پس انداز در صندوق ذخیره علوی سپرده شود و به مصرف قرض الحسنه به اشخاصی که احتیاج فوری برای قرض کردن دارند تحت نظر آقای حایری یزدی و یا متصدیان وقف برسد و چنانچه صندوق ذخیره علوی منحل شود حضرت آیت الله حایری و جانشینان بعدی ایشان به مصرف خیری که صلاح بدانند برسانند و بعد از فوت آقای ادیبی گرگانی سالیانه چهارده روز از درآمد و عواید از تاریخ چهاردهم محرم تا بیست و پنجم محرم هر سال در مسجد امام حسن عسگری (ع) روضه خوانی نمایند.

تاریخ تحریر سند: ۱۳۵۲/۴/۱۹

اصالت و نوع سند: تصویر وقف نامه (قم ۱۶۱/الف)

«تا سال ۱۳۵۷ دو بیست صندوق دیگر تحت شرایط مشابه فعالیت خویش را آغاز می‌کنند. این صندوق‌ها در بسیاری از شهرها اعم از تهران، همدان، سبزوار، تبریز و شیراز فعال بودند. این صندوق‌ها ثمره همبستگی سنتی میان علما و بازاریان بودند... این صندوق‌ها در برگزاری اعتصابات وسیع علیه رژیم شاه در سال ۵۷ و انتشار وسیع اعلامیه‌های امام خمینی (ره) و کمک‌رسانی به خانواده‌های زندانیان سیاسی فعال بودند. پس از انقلاب تعداد صندوق‌های قرض الحسنه به سرعت رشد کرد به طوری که در سال ۱۳۶۷ این تعداد به بیش از سه هزار مورد در تمام کشور رسید.» (عادلیخواه: ص ۱۸) بعد از انقلاب در دانشگاه‌ها و وزارتخانه‌ها هم این قبیل صندوق‌ها گسترش یافت. برخی کارشناسان بحث صندوق‌های مالی خرد مسجدی را تحمیلی بر خزانه دولت نمی‌دانند (مهاجرانی: ص ۲۷ و ۲۸) برخی نیز آنها را در چارچوب «اخلال‌گران اقتصادی» به شمار آورده‌اند. (عادلیخواه: ص ۱۱-۲۹) به هر حال بعد از پیروزی انقلاب تا امروز هستند افرادی که همچنان به توسعه مساجد و ایجاد صندوق قرض الحسنه برای آنها اهتمام می‌ورزند. به عنوان نمونه:

۲. خیرالله محلوجی

رقبات و محل وقوع: ۶۰۰ متر مربع مشاع جزء پلاک ۳۴۸ فرعی از ۷۰ اصلی واقعه در ونک

مصرف: جهت احداث مسجد کتابخانه و صندوق قرض الحسنه و تبلیغات اسلامی

تاریخ تحریر سند: ۱۳۵۸/۲/۲

اصالت و نوع سند: فتوکی و وقف نامه رسمی ۴۳۹۲۲ (آرشیو ۲۰۸۵)

۳. واقف: حاج اسماعیل تیره دست

رقبه و محل وقوع: شش دانگ یک باب دکان، یک باب دکان شماره ۹۱۹ سنگ اصلی ۹۱ بخش ۱۴ گیلان
 مصرف: به عنوان صندوق قرض الحسنه ولی عصر (عج)
 تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۴/۴/۱۴
 اصالت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی شماره ۱۴۶ (آرشیو ۲۳۳)

• جنگ‌زدگان و خانواده شهدا

جنگ تحمیلی سبب شد تا مردم، هم در جهاد حضور یابند هم هر کس در حد تمکن کمک‌های نقدی و جنسی خود را به جبهه ارسال نماید. در این بین کسانی هم بودند که بخشی از اموال خود را برای آوارگان جنگی و بازسازی مناطق جنگی وقف کردند. به عنوان نمونه:

۱. غلامعلی کیهانی

رقبه و محل وقوع آنها: دو سهم از هفده سهم مشاع از چهار دانگ مشاع از پلاک شماره ۱۰۱۵ و ۸۰۷ و ۸۰۸ بخش پنج تهران و دو سهم مشاع از هفده سهم مشاع از چهار دانگ مشاع از پلاک شماره ۲۸۵۰ الی ۲۸۵۵ بخش پنج تهران و دو سهم مشاع از هفده سهم از چهار دانگ مشاع از ملک شماره ۱۹۳۳ الی ۱۹۵۰ بخش چهار تهران و دو سهم مشاع از هفت سهم مشاع یک شانزدهم اعیانی پلاک مذکور (اوقاف شمال و غرب) مصرف: جهت استیجار نماز و روزه برای مادر و کمک به مرضای بیمارستان‌ها و خاکه زغال زمستان یا کمک به مستحقین و کمک به آوارگان جنگی و جنگ‌زدگان و سیل‌زدگان و کمک به بازسازی مناطق جنگی و روضه خوانی حضرت سیدالشهداء (ع) و کمک به امور خیریه
 تاریخ تحریر سند: ۱۳۶۱/۱۰/۲۷
 اصالت و نوع سند: فتوکپی وصیت نامه رسمی ۱۱۱۴۹۹ (آرشیو ۲۴۵۳)

چند سال بعد در جلسه چهاردهم خردادماه ۱۳۶۳ خورشیدی مجلس شورای اسلامی «قانون بنیاد امور جنگ‌زدگان» مشتمل بر پنج ماده و سه تبصره تصویب شد. بنا به ماده اول این قانون هدف بنیاد امور جنگ‌زدگان رسیدگی به وضع مناطق جنگ‌زده و جنگ‌زدگان از نظر مادی و معنوی و حل مشکلات اقتصادی، بهداشتی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و نیز مشغول ساختن افراد جنگ‌زده به تناسب توانایی و تخصص آنان در کارهای عمرانی و تولیدی و عمومی که در محل اسکان داده شده فراهم باشد و سایر امور مربوط به آنان و نیز پیش‌بینی و تهیه پیشنهادات سازنده جهت حل مشکلات مناطق جنگ‌زده بعد از جنگ می‌باشد. بر اساس ماده چهارم هم بنیاد از نظر مالی با کمک‌های مردم و دولت اداره خواهد شد.

علاوه بر حل مشکلات مناطق جنگی، لزوم رسیدگی به بازماندگان و خانواده‌های شهدا هم واقعیتی اجتناب‌ناپذیر بود که مسؤلیت آن به بنیاد شهید واگذار شد. اما واقفانی بودند که در صدد یاری‌رسانی به خانواده‌های شهدا برآمدند. به عنوان نمونه:

۲. واقف: یوسف هوشمند ابن محمد علی

رقبه و محل وقوع: دو باب خانه به پلاک‌های ۶ و ۱/۶ جمعاً به مساحت ۳۱۶ متر مربع و یک دانگ و نیم مشاع از شش دانگ خانه شماره ۵۹۰ بخش دوزنجان و سرفعلی دکان و اجناس فروشی آن
مصارف: درآمد آن راسه قسمت کند، ۳۰ درصد صرف سوگواری حضرت سیدالشهداء (ع) نمایند و یک قسمت از آن را به بیمارستان دکتر بهشتی قسمت چشم پزشکی بدهند و قسمت دیگر به بنیاد شهید مرکز داده شود.

تاریخ تحریر سند: خرداد ۱۳۶۷

اصالت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی شماره ۲۴۹۸۱۳ (آرشیو ۳۳۷)

۳. ابوالقاسم ابراهیمی و آمنه ابراهیمی و حسن ابراهیمی و حسینعلی ابراهیمی و عباسعلی پورچه و عذرا

پورچه و محمد حسین پورچه

رقبه و محل وقوع: شش دانگ قطعات زمین مزروعی پلاک‌های ۱۲۸۹ و ۱۲۸۰ و ۳۴۰۱ و ۲۲۷۷ واقعات در بخش ۵ سمنان و یک چهارم سهم مشاع از ۵۴۰ سهم (طسوج) شش دانگ مجری المیاه قنات بصیر سرخه شماره ۴۰۴۹ بخش ۵ سمنان

مصرف: پس از وضع حق التولیه صرف مجالس دینی اعم از روضه خوانی و تفسیر قرآن و نشر احکام دینی و وعظ و غیره در حسینیه شهدا واقع در سرخه سمنان و در صورت نیاز تعمیر حسینیه متولی مختار است به مصرف آن و در هر عصری از اعصار مختار است که منافع را در امور خیریه اعم از جنگ و دفاع با دشمنان اسلام یا اطعام فقرا و غیره الا هم فالاهم مصرف نماید.

تاریخ تحریر سند: ۱۳۶۷/۹/۲۳

اصالت و نوع سند: فتوکپی وقف نامه رسمی شماره ۲۵۴۴۳ (آرشیو ۵۱۲)

۴. حاجیه عصمت صادقیان

رقبه و محل وقوع: همگی شش دانگ یک قطعه باغ از عرصه و اعیان و امتیاز آب و برق که به صورت دو باب ساختمان دو طبقه درآمده با کل بیوتات و متعلقات شرعی و عرفیه پلاک ۱۹ فرعی مفروز از ۳۱۷۸ بخش یک شاهرود

مصرف: پس از عشر حق التولیه صرف کمک به خانواده‌های بی بضاعت و ایتم بی سرپرست و بی بضاعت و تهیه غذا و لباس و لوازم زندگی و آب و برق و تعمیرات و تأسیسات مسکن و کمک به [....] و معلولان و مجروحان و نابینایان و ناشنوایان و مریض‌ها و سالخورده‌گان بی بضاعت محلی یا مؤسساتی که از آنها نگهداری می‌کنند و کمک به سبیل‌زدگان و حریق‌زده و زلزله‌زده و ابن السبیل و جنگ‌زده و آواره از وطن به شرط بی بضاعتی و همچنین کمک به طلاب علوم دینی از طبقه زنان بی بضاعت و خرید و ذبح گوسفند در عید غدیر و ایام البیض و ماه‌های رجب و شعبان و احیاء رمضان و سالگرد وفات خود واقف که بین خانواده‌های بی بضاعت و باکم بضاعت عائله مند شاهرود تقسیم شود

تاریخ تحریر سند: ۱۳۷۳/۴/۲۵

اصالت و نوع سند: فتوکی وقف نامه رسمی شماره ۶۶۳۶۶ (آرشیو ۶۷۷)

● تقویت نماز جمعه

امام خمینی (ره) حدوداً شش ماه بعد از به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی (پنجم مرداد ۱۳۵۸) دستور اقامه نماز جمعه را صادر فرمودند. امام (ره) به عنوان ولی فقیه در ادامه با صدور احکام جداگانه‌ای افراد باتقوی و موثقی را به عنوان نماینده خود جهت اقامه نماز جمعه معرفی و نصب فرمودند. دیدگاه امام (ره) درباره نماز جمعه در چند مجلد از مجلدات صحیفه نور ثبت است. از جمله:

— باید با سفارش به مردم و نسل های آینده به این مسأله اهمیت بدهید که نماز جمعه در رأس امور است و مردم را مجتمع کنید که در این امر خللی وارد نشود. منصب امامت جمعه یعنی منصب تماس روحانیت با ملت. (صحیفه نور: ج ۱۸: ص ۱۹۵)

در میان واقفان افرادی هستند که درآمد موقوفه خود را برای تقویت این مهم اختصاص داده‌اند. به عنوان نمونه:

واقف: سید محمود نبوی

رقبه: شش دانگ یک باب عمارت پلاک شماره یک فرعی از ۴۴۶۱ اصلی واقع در بخش یک زنجان که به صورت مدرسه غیر انتفاعی به نام نور دانش می باشد.

مصارف: مصارف تازمانی که واقف زنده است عایدات به عنوان حق التولیه و نظارت در اختیار واقف بوده تا هر گونه صلاح بداند هزینه نماید و بعد از فوت واقف، ۵٪ حق متولی، ۲٪ برای ناظر اول (امام جمعه زنجان)، ۱٪ برای ناظر دوم (ستاد نماز جمعه) و الباقی درآمد دو قسمت مساوی شود، ۵۰٪ متعلق به فرزندان و همسر واقف است که به طور مساوی بین خود تقسیم نمایند، ۵۰٪ دیگر بین علمای حوزه مذکور و ستاد نماز جمعه به طور مساوی تقسیم شود (از ۲۵٪ سهم ستاد نماز جمعه، ۱۳٪ برای ساخت مصلی و هزینه های آن و ۱۲٪ جهت صندوق قرض الحسنه ستاد نماز جمعه تا به صورت وام به اشخاص گرفتار پرداخت شود)

تاریخ تحریر سند: ۱۳۸۱/۹/۱۹

اصالت و نوع سند: فتوکی وقف نامه رسمی شماره ۲۱۶۰۵۷ (آرشیو ۱۵۲)

● کمک به نمایشنامه نویسی، فیلم و تئاتر دینی

به نظر می رسد در حدود یک الی دو درصد از موقوفات دوره صفویه تا امروز جهت استنساخ، تصحیح و نشر کتب فقهی، کلامی و رجالی است. اما در دهه های اخیر توجه به نگارش مقالات علمی نیز مورد توجه قرار گرفته است. در دو دهه اخیر هم افرادی درآمد حاصل از موقوفه خود را برای کمک به ادبیات مذهبی و هنر فیلم و نمایش اختصاص داده‌اند. منظور از ادبیات مذهبی استفاده از هنر کلامی در خدمت مذهب است. پس از به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی گرایش به ادبیات مذهبی به شدت مورد توجه قرار گرفته است. برخی از واقفان زمان ما هم به این موضوع توجه داشته‌اند. به عنوان نمونه:

واقف: غلامحسین خاکسار فسایی

رقبه و محل وقوع: شش دانگ هر یک از شش باب مغازه وصل به هم به مساحت ۱۷۵/۸۰ مترمربع به پلاک شماره نه فرعی از ۲۹۲۶ اصلی واقع در بخش دهم فارس شهرستان فسا
مصرف: روضه خوانی، سخنرانی مفید به وسیله شخصیت‌های عملی و علمی، کلاس‌های مفید آموزش قرآن در زمینه‌های حفظ و ترجمه و تفسیر و کلاسهای احکام شرعیه و کمک به مراکز تحقیق علمی و پژوهشی مذهب جعفری و پیس و نمایشنامه‌نویسی و فیلم و تئاتر با برداشت‌های مذهبی و قرآنی
تاریخ تحریر سند: ۱۳۷۳/۷/۱۶
اصالت و نوع سند: وقف‌نامه رسمی شماره ۴۵۴۵۲ (آرشیو ۸۹۰)

• توسعه هتل‌های روستایی و جلب توریست

در دهه‌های اخیر توسعه توریسم یکی از موضوعات مهم مورد بحث در دنیا شده است. زیرا مهمترین عامل درآمدزا در توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شناخته شده است. امروزه کشورهای که بخواهند به برقراری یا توسعه روابط پردازند برای نشان دادن برتریشان خیلی خلاصه و قبل از معرفی داشته‌هایشان به ارائه آمار توریستی کشورشان می‌پردازند. همین کافی است تا جایگاه هر کشور از نظر امنیت، امکانات و داشته‌ها مشخص شود. کشوری که سه برابر جمعیت ساکنش در سال توریست دارد دیگر نیازی ندارد که ثابت کند در چه جایگاهی قرار گرفته است. جوامع امروزی به دو گروه تقسیم می‌شوند: جوامع «گردشگرپذیر» و جوامع «گردشگرفرست».

در این بین «توریسم روستایی» موجب حفظ و تداوم فرهنگ‌های محلی و بومی است. سرمایه‌گذاری در روستاهایی با قابلیت گردشگری موجب اشتغال‌زایی و درآمدزایی روستاییان و در نتیجه کاهش مهاجرت جوانان به شهرهاست.

در میان جمعیت اقلیت دینی آشوری ساکن آذربایجان غربی، افراد به منظور رفع بیکاری و پیشگیری از مهاجرت بیش از پیش اقوام ساکن در منطقه جغرافیایی آذربایجان غربی سعی کرده‌اند، قطعه ملکی را وقف کنند که درآمد حاصل از فروش مقابر آنجا را صرف جذب توریسم روستایی نمایند.

واقفان: سرگون بیت سین و یوآراش امراهی دیزج تکیه و جانسان بدل و جورج بنیامین و خانم بلا خامو و

یعقوب پطروس گلپاشین و ادمان ماریونانی و آتور کریم موشی آباد

رقبه و محل وقوع آن: شش دانگ عرصه و اعیان گورستان آشوریان پلاک ۶۱۷ فرعی از ۸۴ بخش ۵ ارومیه
مصرف: ترویج امور دینی و مذهبی و کمک در امر فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی و ورزشی و امور خیرات و میراث و احسان و کمک به دانش‌آموزان و دانش‌جویان بی‌بضاعت و کمک به بیماران مستمند و توسعه مراکز فرهنگی و آموزشی و کمک به جوانان بی‌بضاعت و کمک به امور اشتغال‌زا و توسعه امکانات نشر و چاپ کتب و مجلات و نشریات و ایجاد مؤسسات تعاونی تولید و توزیع و مصرف و سرمایه‌گذاری در امر مسکن و سرمایه‌گذاری در امور کشاورزی و دامداری و سرمایه‌گذاری در ایجاد و توسعه هتل‌های روستایی برای جلب توریست و سرمایه‌گذاری در ایجاد مراکز صنایع دستی و توسعه آنها و ایجاد درمانگاه

و مراکز بهداشتی و درمانی و توسعه باشگاه آشور و مساعدت به روستاییان کشاورز و بی‌بضاعت و پرداخت وام ضروری به واجد شرایط
تاریخ تحریر سند: ۱۳۷۷/۶/۲۴
اصالت و نوع سند: فتوکپی وقف‌نامه (آرشیو ۸۰۲ آذربایجان غربی)

منابع:

- دفتر اسناد و شناسایی موقوفات:
فتوکپی وقف‌نامه: ۸۰۲ آذربایجان غربی
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۷۶۲۴۴: ۲۰۸ اردبیل
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۱۲۳۷۲۶: ۱۲۸۹ اصفهان
کتابچه چاپی وقف‌نامه: ۱۲۲۰ تهران
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۳۳۶۵۶: ۱۹۸۷ تهران
فتوکپی وصیت‌نامه رسمی شماره ۱۱۱۴۹۹: ۲۴۵۳ تهران
فتوکپی وقف‌نامه رسمی به شماره ۱۳۰۹۱۵: ۳۱۳۹ تهران
وقف‌نامه رسمی شماره ۴۹۴۲۶: ۳۱۴۴ تهران
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۴۳۹۲۲: ۲۰۸۵ تهران
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۲۱۶۰۵۷: ۱۵۲ زنجان
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۲۴۹۸۱۳: ۳۳۷ زنجان
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۲۵۴۴۳: ۵۱۲ سمنان
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۶۶۳۶۶: ۶۷۷ سمنان
وقف‌نامه رسمی شماره ۱۲۴۶۲۶: ۱۰۹ سیستان و بلوچستان
وقف‌نامه رسمی شماره ۴۵۴۵۲: ۸۹۰ فارس
فتوکپی وقف‌نامه رسمی شماره ۱۴۶: ۲۳۳ گیلان
- فتوکپی وقف‌نامه - اداره کل اوقاف و امور خیریه استان قم ۱۶۱/الف
 - صحیفه نور، بنیاد حفظ و نشر آثار امام، ج ۱۸.
 - افشار یزدی، محمود: پنج وقف‌نامه، تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۲۸ آذر ۱۳۶۲.
 - بزرگ‌منش، غلامحسین: "قرض الحسنه در قانون و چشم‌اندازهای آینده"، فصلنامه بانک و اقتصاد، خرداد ۱۳۸۷، ش ۹۲، ص ۲۹-۳۵.
 - حق‌شناس، علی محمد: زبان و ادبیات فارسی در گذرگاه سنت و مدرنیته، تهران: آگه، ۱۳۸۲.
 - عادلخواه، فریبا: "شرکت‌های مضاربه‌ای و صندوق‌های قرض الحسنه: یک بررسی مردم‌شناختی"، فصلنامه گفتگو، بهار ۱۳۸۷، ش ۱۵، ص ۱۱-۲۹.
 - مسکوب، شاهرخ: داستانی ادبیات و سرگذشت اجتماع، تهران: فرزاد، ۱۳۸۴.
 - مهاجرانی، مصطفی: "مواظب خلط مبحث‌ها باشیم!"، فصلنامه بانک و اقتصاد، خرداد ۱۳۸۷، ش ۹۲.
 - یوسفی فر، شهرام: بنیاد پهلوی، تألیف منتشر نشده، ۱۳۸۰.